

prof. zw. Andrzej P. Bator
Wydział Grafiki i Sztuki Mediów
Akademia Sztuk Pięknych we Wrocławiu

RECENZJA

Zleceniodawca recenzji

Akademia Sztuk Pięknych w Łodzi (Wydział Sztuk Wizualnych) pismem z dnia 25 lutego 2019 podpisanym przez dziekana Wydziału Sztuk wizualnych Pana dra Przemysława Wachowskiego.

Do pisma przewodniego została dołączona dokumentacja, którą mgr Borys Makary złożył w formie papierowej i cyfrowej.

Dane doktoranta

Dokumentacja twórczości

Mgr Borys Makary Rozprawa zajmuje się sztuką konceptualną i kreatywną. Do swoich działań wykorzystuje głównie fotografię, ale tworzy również instalacje fotograficzne oraz fotoobiekty. W swojej karierze zawodowej zajmował się między innymi fotografią mody, której uczył się u Milesa Aldridge'a oraz w International Center of Photography w Nowym

Jorku. Był asystentem fotografa mody Richarda Warrena. Swoje prace wystawiał w kraju i za granicą, m. in. na indywidualnej wystawie w paryskiej galerii Claude-Samuel oraz na wystawie zbiorowej FOTOFEVER w Musee du Louvre oraz galerii NUE. Pokazywał również prace na indywidualnej wystawie w La Maison de la Photographie w Lille oraz zbiorowej wystawie w Lille Grand Palais. Uczestniczył w festiwalach WeArt w Barcelonie oraz Photo Independent w Los Angeles. Od 2012 roku otrzymał liczne nagrody na międzynarodowych konkursach fotograficznych w USA i w Europie, w tym trzy medale na Prix de la Photographie Paris - zarówno za kampanie reklamowe, jak i projekty autorskie. Publikował na łamach wielu magazynów fotograficznych, w tym "Secret Behaviour" czy "contra doc!".

Po uzyskaniu tytułu magistra sztuki Borys Makary wypracował znaczny dorobek artystyczny, który prezentował zarówno w Polsce, jak i za granicą w ramach wystaw zbiorowych, indywidualnych. Na szczegółową specyfikację działalności wystawienniczej doktoranta składają się następujące wystawy:

wystawy indywidualne

- 2017 - "Connection, They were" / La Maison de la Photographie / Lille, Francja
- 2017 - "Le factice" / Lille Grand Palais / Lille, Francja
- 2017 - "Unseen dialogues" / Andel's Art Gallery / Kraków
- 2016 - "Le factice", Galeria Skaleczna⁵ / Kraków
- 2016 - "They were, Connection, "Polish misia", Galerie Claude Samuel / Paryż, Francja
- 2015 - "Polish misia", Galeria Marchoń / Katowice
- 2015 - "They were", NEY Gallery / Warszawa
- 2014 - "Polish misia / Lick your teddy", Galeria Ptapy / Poznań
- 2014 - "Borys Makary", Galeria Nizio Interior / Warszawa
- 2014 - "Polish misia / Lick your teddy", Galeria Imaginarium / Łódź
- 2014 - "Polish misia / Lick your teddy", Galeria Prodesign / Kraków
- 2013 - "Carpe diem", Galeria FF / Łódź
- 2013 - "Borys Makary", Galeria Prodesign / Kraków
- 2012 - "Carpe diem", Galeria Pauza / Kraków

wystawy zbiorowe

- 2018 – „El cuerpo reinterpretado”, NUE Galerie / Walencja, Hiszpania
- 2015 - "Fragile: The Body Project vol. 4", Otwarta Pracownia / Kraków
- 2015 - "Mglista strefa", MONA INNER SPACES, Museum of contemporary art / Poznań
- 2015 - "Focus On Fashion: Only One" / Cracow Fashion Week, Kraków
- 2014 - "Fotofever" Photography Art Fair, Carrousel du Louvre / Paryż, Francja

- 2014 - "WeArt Festival" / Barcelona, Hiszpania
2014 - "American Aperture Awards", Photo Independent Art Fair / Los Angeles, USA
2014 - "Portret zbiorowy", Galeria Floriańska 22 / Kraków
2013 - "NUE.1", NUE Galerie / Paryż, Francja
2013 - "Nieoczywiste 2013", Uniwersytet Artystyczny w Poznaniu / Poznań
2012 - "Look on Fashion", Galeria Imaginarium / Łódź
2012 - "Look on Fashion", Andel's Hotel / Łódź
2012 - "SPACE, SPACE experimental", Galeria "Bunkier Sztuki" / Kraków
2012 - "End of the year exhibition", Uniwersytet Artystyczny w Poznaniu / Poznań
2011 - "Bielsko-Biała 2011", Galeria B&B / Bielsko-Biała
2010 - "Women diva", Pałac pod Baranami / Kraków

Ocena pracy doktorskiej i ocena dołączonego dzieła artystycznego

Przedstawiona do oceny pisemna część pracy doktorskiej mgr Borysa Makarego została zatytułowana *Od ideału do przedmiotu – ciało w fotografii współczesnej od połowy XX wieku do początku XXI wieku*. Rozprawa składająca się z dwóch rozdziałów, choć napisana jest zwięźle, świadczy o dużych kompetencjach merytorycznych i językowych autora. Całość wywodu B. Makarego należy uznać za kompetentny przegląd problematyki odnoszącej się do zagadnienia ciała i cielesności w fotografii, jak również za udaną próbę zdefiniowania tego złożonego zjawiska – Makary w zakończeniu swej dysertacji napisał: *Każda z prac przedstawionych w tej rozprawie cechuje się swoistym pięknem. Jej interpretacja zależy od wrażliwości odbiorcy; jedni zobaczą piękno w brzydocie, dla innych obraz erotyczny będzie pornografią, niektórzy będą traktować prace socjologicznie lub psychologicznie. Widać wyraźnie, że ciało jest nierozzerwalnie związane z kulturą i jego interpretacja jest przez nią uwarunkowana.*

Właśnie kwestie cielesnego istnienia człowieka stały się u doktoranta prymarnym zagadnieniem ideowym w realizacji przewodowego dzieła artystycznego. W realizacji powstałej pod opieką artystyczną prof. Grzegorza Przyborka zatytułowanej **2460376** ludzkie ciało, a ściślej rzecz ujmując materia cielesna, okazuje się być przedmiotem doświadczenia i ogólnej refleksji humanistycznej. Okazuje się, że 2460376 mm³ to objętość sześcianu węgla o boku 1,35 cm., a więc wielkością przypominającego kostkę cukru, jeśliby, jak utrzymuje B. Makary, dokonać swoistego zabiegu kondensacji cielesnej materii, na którą się składa pierwiastek węgla, pozbawiając ją przestrzeni międzyatomowej. Borys Makary realizuje zatem swoją

koncepcję w oparciu o dwie perspektywy poznawcze: jedną odnoszącą się do fizykalnej, a więc dającej się matematycznie policzyć wartości tego, co w człowieku cielesne, oraz drugiej, ogólnej i zarazem humanistycznej, pozwalającej, a nawet wymagającej u odbiorcy jego dzieła przejścia od oglądu konkretnego do wyobrażenia istoty rzeczy, jaką zawiera abstrakt. Ergo, należałoby stwierdzić, że mgr Borys Makary swoją artystyczną wizję opiera na dwóch teoriopoznawczych fundamentach: rzeczy, czyli konkretnego i abstraktu, będącego tejże rzeczy specyfikacją powszechnych właściwości – to styk fizyki i metafizyki. Należy stwierdzić, że ten konstrukt, choć niezupełnie zgodny z rzeczywistością, ma swoje ideowe uzasadnienie. Wspomniany brak adekwatności, o którym wspomniałem, wynika z faktu, że w strukturze biochemicznej ludzkiego organizmu węgiel to zaledwie piąta część jego masy. Niemniej jednak ów pierwiastek w połączeniu z mnogością związków organicznych występujących w ludzkim ciele z całą pewnością stanowi fundament życiowy ludzkiego organizmu, podobnie jak ma to miejsce w całej ziemskiej naturze. Dodajmy, co zgodne jest z konstatacją doktoranta, węgiel w znanym nauce wszechświecie jest obecny we wszystkich organizmach żywych i po wodrze, helu i tlenie jest najczęściej występującym pierwiastkiem. Z expose doktoranta wynika, że to uniwersalne zjawisko stało się dla niego szczególnie inspirujące. Toczy zatem mgr Borys Makary swoją artystyczną opowieść wokół węgla – materialnej osnowy uniwersum życia i życia samego w swojej nie tyle tajemniczy istnienia, co w dyskretnych, bo niedostępnych ludzkiemu oku przejawach, stwierdzając: *Zadaniem pracy jest to, co jest jedną z funkcji sztuki - pokazanie tego, co niewidoczne, a równocześnie zobrazowanie, udokumentowanie, skonfrontowanie odbiorcy z jego własnym „ja”, w relacji z niezbadanym Absolutem.*

Ta niebanalna i, co najważniejsze, inteligentna koncepcja doczekała się potencjalnie bardzo interesującego rozstrzygnięcia ekspozycyjnego. Piszę potencjalnie, bo doktorant w dokumentacji przewodowej przedstawia wyłącznie symulację swojej wystawy, jaką dopiero zamierza zrealizować w przestrzeni łódzkiej Galerii *Imaginarium*, co z kolei odnotowuję z najwyższym zdumieniem, bo znana mi praktyka, dodajmy praktyka respektująca ustawowe wymogi, domaga się zaprezentowania dzieła przed jego publiczną obroną. Jednakowoż nie przydając temu faktowi nadmiernego znaczenia, stwierdzam, że poszczególne części złożonego medialnie dzieła sprawiają wrażenie dobrze przemyślanej partytury na planie rzutu poziomego galerii.

Podążając zatem za wytyczonym przez doktoranta kierunkiem plastycznego rozwoju jego przedstawienia, spotykamy się najpierw z mikroskopowym obrazem organicznej struktury algi, której obraz jest powiększeniem rzędu 2150 razy (format wydruku cyfrowego to 150 x 150 cm). Tu warto wyjaśnić znaczenie symboliki opisu towarzyszącej pracom powstałym

przy użyciu mikroskopu - SEM MAG: 2.15 kx oznacza powiększenie fotografowanej próbki, natomiast BI: 10.00 to natężenie elektronów uderzających w fotografowaną próbkę. Tą samą techniką mgr Borys Makary pozyskał widoki struktur bizmutu, żelaza, węgla i siarki (format wydruku cyfrowego to 320 x 100 cm, jak również ludzkich komórek, na przykład włosa czy zęba (format wydruku cyfrowego to 150 x 150 cm). Na całość wystawy składają się również fotoobiekty z kostką tytułowego węgla, świńska skóra, meteoryt, żywe algi oraz dwie realizacje wideo. O ile sama specyfikacja użytych w wystawie eksponatów może się wydać nazbyt różnorodna, o tyle należy zgodzić się z autorem, że ma ona głęboko uzasadniony sens. Węgiel – pierwiastek życia, jak należałoby go traktować w ujęciu doktoranta, jest nie tylko bytową podstawą życia, ale w swojej niepodzielnej strukturze atomowej synonimem idei tegoż życia. Skoro tak, to doktorant uznał, że w imię możliwości unaocznienia tej idei ma pełne prawo do metaforycznego ukazania znaczenia tego pierwiastka dla istnienia świata ożywionego, tak ludzkiego, jak i natury w ogóle. Można by rzec, że cała wystawa ześrodkowana jest wokół jednego obiektu – 2460376 mm³ stanowiących objętość sześcianu węgla o boku 1,35 cm, który zawieszony, a w odbiorze sprawiający wrażenie lewitującego, w wielokrotnie większym od niego sześcianie (20 x 20 x 20 cm) staje się symbolem obecności ludzkości we wszechświecie. Ludzkości, bo wymiar kostki nie jest przypadkowy – przy założeniu, że na świecie żyje 7,6 miliarda ludzi, a każdy z ludzi waży około 75 kg, to masa węgla znajdującego się w ich organizmach da się sprowadzić do kostki o wymiarach 1,35 x 1,35 x 1,35 centymetra. Dodam, że równie efektowny - w dobrym, estetycznym znaczeniu tego słowa - jest sam model, jako przyjęta przez Makarego figura teoretyczna sprowadzająca ludzkość do masy całkowitej węgla i jego związków pochodnych. W kontekście tego fotoobektu zastosowanie wizualnej odwrotności pomniejszenia, więc ujęcia makrofotograficzne wspomnianych wyżej struktur przedmiotowych zyskują dodatkowego sensu. Uwaga ta ma uzasadnienie również w realizacjach wideo – w obu bowiem wypadkach, przy zastosowaniu specyficznego punktu widzenia, przedstawiony przez doktoranta detal rzeczy, na przykład ludzkiej skóry, jawi się niczym widok fragmentu galaktyki. Obrazy te przestają być zwykłą strukturą, postrzeganą jako wyabstrahowana tekstura graficzna, a stają się wielopłaszczyznowym przedstawieniem tego, co realnie istnieje, co więcej jest częścią nas, a dla naocznego oglądu pozostaje niedostępne. Zatem falujący na powierzchni makroskopowy obraz skóry czy też równie dynamiczna przestrzeń otaczająca horyzont zdarzeń wokół kondensującej materię czarnej dziury jawią się jako przedmiot poznania, albo przez analogię do posiadanej wiedzy tłumaczą swoją formę obrazami galaktyk, jakie poznaliśmy dzięki zdjęciom wykonanym przez kosmiczne sądy. Paradoxy tych przedstawień polega na podobieństwie wizualnym rzędów dwóch wykluczają-

cych się wielkości – przestrzeni liczonych w milionowych częściach milimetrów i wielości, których rozmiar daje się opisać w milionach lat świetlnych. Jednakowoż bohaterem obu uniwersów jest zawsze życie, którego siedliskiem i nośnikiem zarazem jest węgiel. Jednakowoż wizualna opowieść Borysa Makarego nie ma charakteru linearnego, bo też takiego mieć nie może. Poszczególne eksponaty wypełniające przestrzeń Galerii *Imaginarium*, pełniąc rolę wzajemne odnoszących się do siebie kontrapunktów, jawią się niczym drogowskazy kierujące zarówno do siebie samych, jak i do wyobraźni widza, który może, a nawet powinien dokonać intelektualnej syntezy – poszczególnym elementom ekspozycji wyznaczyć porządek. Ów porządek zależy przede wszystkim od aktu afirmacji życia w jego niezbadanej tajemnicy, tajemnicy nie tylko w porządku transcendentnym, ale i tym, wydawałoby się naturalnie i permanentnie odczuwanym, biologicznym. Widz zatem musi rozstrzygnąć, w jakiej relacji narracyjnej i merytorycznej pozostaje „lewitująca” węglowa kostka wyobrażająca ludzką populację z obrazami rzeczy widocznych wyłącznie przez okular mikroskopu, ale też z kolonią żywych alg, meteorytem, projekcją wideo czy płachtą świńskiej skóry zanurzonych w symfonii kosmicznych dźwięków, a więc muzyce sfer i odgłosie bijącego serca.

Należy stwierdzić, że całość ekspozycji jest zdyscyplinowana, a walor plastyczny poszczególnych jej elementów prezentuje nienaganną kulturę plastyczną. Oglądając wcześniejsze realizacje doktoranta, które z całą pewnością spełniały wszystkie kryteria dobrego warsztatu, można stwierdzić, że wystawa przewodowa jawi się w dorobku doktoranta jako zupełnie nowa jakość – jakość, która już nie wynika z estetyki obrazowanych obiektów, ale ich estetykę znacząco przekracza, bo odnosi do ich sensów, co więcej, tymże obiektom przypisuje sensy, które im z poznawczej i estetycznej natury nie przysługują.

Konkluzja

Z analizy dokumentacji dorobku artystycznego, jak również przewodowego dzieła artystycznego wynika, że mgr Borys Makary jest dojrzałym artystą, na co wskazuje oryginalność jego dzieła artystycznego i jakość poprzedzającego dzieła procesu twórczego. Tym samym mgr Borys Makary spełnia wszystkie wymagania określone w art. 16 ust. 1 i 2 z dnia 14 marca 2003 roku (z późniejszymi zmianami) o stopniach i tytułach naukowych w zakresie sztuki do nadania mu tytułu doktora sztuki w dziedzinie sztuk plastycznych w dyscyplinie sztuki piękne.

